

Міністерство внутрішніх справ України
Одеський державний університет внутрішніх справ

ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

*матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції
15 лютого 2013 року*

Одеса
ОДУВС
2013

Лановенко І.І.

доцент кафедри кримінального права, процесу та криміналістики АПСВ ФП України
кандидат юридичних наук, доцент, старший науковий співробітник

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА У СФЕРІ ЮВЕНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ

Одним з елементів свободи є безпека, зокрема, власної родини та особливо, дитини. Безпека це не тільки, і не стільки захищеність від життєвих проблем, скільки ознака потенційного відчуття стабільного захисту, у тому числі, і з боку держави, щодо реалізації найважливіших економічних та соціально-психологічних (з погляду на існуючі концепції біопсихічного здоров'я) функцій забезпечення потреб неповнолітніх.

Саме дитина є найуразливішою щодо впливу «жорстокого» соціуму. Це стосується, як побутової соціалізації, так й інформаційних, зокрема, інтерактивних технологій засобів масової інформації, які здатні впливати на свідомість. Не маючи достатнього досвіду щодо відповідального соціального вибору, підлітки дуже часто обирають за сенс життя «гру в життя», коли домінує прагнення до експериментів та гострих емоцій, на ґрунті яких відбудовуються подальші стратегії формування поведінки соціумі.

Профілактика правопорушень серед дітей повинна ґрунтуватися на спеціальних знаннях, та відповідно, окремо розроблених планах, щодо, по-перше, психолого-кримінологічного аналізу узагальнених реалій соціалізації неповнолітніх з наступною експертизою нормативних новел у цій сфері, по-друге, впровадження у практику, звісно в межах законодавчо закріплених компетенцій, профілактичних заходів спрямованих на ранню та спеціальну профілактику девіантної та делінквентної поведінки.

Безпека дитини виступає також важливим предметом віктимологічних досліджень. Формування тандему «потерпілий - злочинець», особливо щодо неповнолітніх, коли жертва свідомо чи підсвідомо обирає захисну стратегію; позицію агресора, що себе захищає; позицію спостерігаючого, будучи фактично втягнутим у сімейний конфлікт, втрачаючи емоційний стимул для подальшого життя та особистісного розвитку, незабаром набуває різні форми адикції та потребує особливої уваги з боку фахівців ювенальної юстиції.

У такий стан, окрім організаційно-аналітичної роботи, яка проводиться органами МВС, важливи м бачиться створення спеціальної професійно-освітньої програми з відповідною практичною підготовкою співробітників правоохоронних органів щодо участі у розробці та систем і впровадження профілактики та кримінальної превенції суспільно небезпечних дій скоєних неповнолітніми .

Підготовка фахівців з ювенальної юстиції (професійних «гравців» у сфері правоохоронної та правозастосовної діяльності відносно девіантної та делінквентної поведінки неповнолітніх, які забезпечуючи інтереси дитини, у той же час гарантують захист прав інших членів процесу соціальної взаємодії) передбачає органічне поєднання психологічного (загалом, гуманітарного) та фахового - правознавчого знання.

Зокрема це стосується попередження насильства у родині. Для будь-якого юриста зрозуміло, що є фізичне насильство. Але практика свідчить, що психологічне насильство, зміст та сенс якого недосконало аналізується за рахунок недосконалості фахових знань щодо поняття здоров'я людини.

Поєднання наданих ВОЗ складових ознак здоров'я, а саме: органічна єдність фізичного, психічного та соціального благополуччя, нажаль не включають таку важливу складову як здоров'я психологічне. Поняття психологічного здоров'я залишилося не визначеним, але, на нашу думку, повинно розглядатися в контексті адаптаційного процесу, гармонізації особистості з соціальним середовищем, прагненням і забезпеченням самоактуалізації особистості, почуттям свободи та безпеки. Останнє стосується й проблем визначення психологічної складової онтогенезу дитини та біопсихологічних механізмів гендерної поведінки. Як до «Мене відносяться», «Хто Я» є як «Жінка» чи «Чоловік», формується в ранньому дитинстві, і може бути спотворене за рахунок психологічної недбалості чи підсвідомого прагнення змінити стать дитини, відповідної агресії уразі нездійснених батьківських сподівань, тощо. Крім того, як фахівцями, так і батьками, іноді не враховується, що психологія дитини, формуючись за багатьма соціальними чинниками, має свої фізіологічні особливості, які впливають на вироблення виразних гендерних особливостей поведінки.

Порушення моралі та гендерний конфлікт, має не тільки суттєві наслідки для суб'єкта та його жертви у момент вчинення злочину, а й для дитини що його спостерігає або «наслідує», призводячи до подальшого її девіантного розвитку (мова йде про психологічне наслідування).

Убивства, статеві злочини, проституція - це лише передбачувані кримінальні та «фонові» кримінологічні явища. Значно складніше розробити дієву систему попередження цих кримінальних і «фонових» проявів. Відомо, що жертви зґвалтувань нерідко стають пов'язаними або мають набуті відхилення у статевій поведінці; чоловіки та жінки, внаслідок біопсихічних та психологічних травм, трансформують свою статеву поведінку, тощо.

Отже, сучасний юрист, особливо співробітник МВС, повинен не тільки розумітися на причинах та умовах неповнолітньої злочинності та посягань на нормальний розвиток та статеву недоторканність дітей, а й бути готовим до практичних дій щодо захисту психологічного, фізичного, психічного та соціального здоров'я дитини; бути експертом у наслідках своєї правозастосовної діяльності, що, в свою чергу, передбачає комплексну гуманітарну та спеціалізовану психологічну освіту, яка передбачає знання вікової психології, гендерної психології та кримінальної сексології, психології віктимної та адиктивної поведінки.

У такій ситуації психологічна освіта майбутнього співробітника МВС набуває особливого значення, адже незалежно від конкретного спрямування завдань посадової інструкції, робота з людьми, у тому числі з девіантами, делінквентами та взагалі з громадянам передбачає соціально-психологічну обізнаність та компетентність щодо аналізу психологічного механізму впливу та вибору у обранні людиною певної моделі поведінки.